

BANKLAR TOMONIDAN QIMMATLI QOG'OZLAR CHIQUARISH AMALIYOTI VA UNING MOLIVAVIY BARQARORLIKKA TA'SIRI

Narbayev Sultonbek Kalmurza uli

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17092313>

Annotatsiya: Ushbu maqolada banklar tomonidan qimmatli qog'ozlar chiqarish amaliyoti va uning moliyaviy barqarorlikka ta'siri tahlil qilingan. Banklarning qimmatli qog'ozlar bozorida aksiyalar, obligatsiyalar hamda boshqa moliyaviy instrumentlar orqali resurslar jalb qilishi ularning kapital bazasini kengaytirish, likvidlikni oshirish hamda investitsion faoliyatni rivojlantirish imkonini berishi yoritib berilgan. Shuningdek, qimmatli qog'ozlar chiqarish jarayonida yuzaga keladigan risklar va ularni boshqarish mexanizmlari o'rganilgan. Xalqaro tajriba asosida O'zbekiston sharoitida banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi ishtirokini takomillashtirish bo'yicha xulosalar va takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, banklar tomonidan qimmatli qog'ozlar emissiyasi moliyaviy barqarorlikni ta'minlashning muhim vositasi bo'lib, iqtisodiyotning barqaror o'sishiga ham xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Bank, qimmatli qog'ozlar, aksiyalar, obligatsiyalar, moliyaviy barqarorlik, investitsiya, kapital bozori, likvidlik, risklarni boshqarish, resurslarni jalb qilish, "Turonbank" ATB, emissiya, xalqaro tajriba, moliyaviy instrumentlar, korporativ boshqaruv.

So'nggi yillarda O'zbekiston iqtisodiyotida qimmatli qog'ozlar bozorining rivojlanishi, xususan, tijorat banklarining undagi faol ishtiroki moliyaviy tizim barqarorligini ta'minlashda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Banklar tomonidan qimmatli qog'ozlar emissiyasi orqali kapital bazasini kengaytirish, uzoq muddatli investitsiya resurslarini jalb etish va likvidlikni mustahkamlash imkoniyatlari shakllanmoqda. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, aksiyalar va obligatsiyalar chiqarish banklarning moliyaviy barqarorligi, investorlarga bo'lgan ishonchni oshirishi hamda kapital bozorining jadal rivojlanishiga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston bank tizimi, jumladan "Turonbank" ATB faoliyatida qimmatli qog'ozlar chiqarish amaliyotini chuqur o'rganish va takomillashtirish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi.

Hozirgi globallashtirish va raqamlashtirish sharoitida bank tizimining moliyaviy barqarorligini ta'minlash mamlakat iqtisodiy xavfsizligining eng muhim kafolatlaridan biridir. Banklar kapitalni oshirish, resurs bazasini kengaytirish va likvidlikni mustahkamlash maqsadida turli moliyaviy instrumentlardan foydalanadilar. Shulardan eng samaralilaridan biri – qimmatli qog'ozlar emissiyasi hisoblanadi. Qimmatli qog'ozlar chiqarish orqali banklar nafaqat o'z faoliyati uchun qo'shimcha mablag'lar jalb etadi, balki kapital bozorining rivojlanishiga, investitsiya muhitining yaxshilanishiga ham xizmat qiladi. Bu jarayonning bevosita ta'siri banklarning moliyaviy barqarorligida namoyon bo'ladi.

Banklar qimmatli qog'ozlar bozorida turli instrumentlar orqali faoliyat olib boradilar. Aksiyalar emissiyasi bank kapitalini kengaytirishga xizmat qilib, ularga o'z mablag'lari hisobidan yangi moliyaviy imkoniyatlar yaratadi. Obligatsiyalar chiqarish esa uzoq muddatli qarz majburiyatlari orqali barqaror resurs bazasini shakllantiradi va investorlar uchun kafolatlangan daromad manbai hisoblanadi. Bundan tashqari, depozit sertifikatlari va boshqa qimmatli qog'ozlar qisqa muddatli moliyaviy ehtiyojlarni qoplashda muhim ahamiyat kasb etadi.

1-rasm. Banklar tomonidan qimmatli qog'ozlar chiqarishning moliyaviy barqarorlikka ta'siri

Manba: Muallif ishlanmasi.

Kapital bazasini kuchaytirish – aksiyalar emissiyasi orqali bankning o'z mablag'lari hajmi oshadi. Bu esa kreditlash ko'lamini kengaytirib, aktivlar sifatini yaxshilash imkonini beradi.

Likvidlikni ta'minlash – obligatsiyalar chiqarilishi uzoq muddatli va barqaror resurslarni jalb qilishga yordam beradi, natijada bankning qisqa muddatli majburiyatlarni bajarish imkoniyati kuchayadi.

Risklarni diversifikatsiya qilish – turli turdagi qimmatli qog'ozlarni chiqarish orqali bank resurslar manbaini kengaytiradi va moliyaviy xavflarni kamaytiradi.

Investorlar ishonchini oshirish – banklarning qimmatli qog'ozlar bozoridagi faolligi shaffoflik, korporativ boshqaruv va hisobdorlikni kuchaytiradi.

Shu bilan birga, bu jarayonda ayrim muammolar ham mavjud: foiz stavkalarining tebranishi, iqtisodiy beqarorlik, investorlar ishonchining yetarli emasligi va qimmatli qog'ozlar bozorining rivojlanmaganligi. Ushbu omillar qimmatli qog'ozlar emissiyasining samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, banklar qimmatli qog'ozlar bozorida faol ishtirok etgan sari ularning moliyaviy barqarorligi mustahkamlanadi. Masalan, AQSh va Yevropa mamlakatlarida bank obligatsiyalari uzoq muddatli investitsiyalarni moliyalashtirishda asosiy vosita sifatida qaraladi. Yaponiya va Janubiy Koreyada esa aksiyalar emissiyasi orqali banklarning kapital bazasini kuchaytirish keng qo'llaniladi.

O'zbekiston sharoitida esa qimmatli qog'ozlar bozorini yanada rivojlantirish uchun bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilishi zarur:

- bank obligatsiyalarining ikkilamchi bozorini shakllantirish;
- qimmatli qog'ozlar emissiyasida xalqaro standartlarni joriy etish;
- xorijiy investorlar uchun qulay muhit hosil qilish;
- raqamli texnologiyalar orqali bank qimmatli qog'ozlarini chiqarish va joylashtirish jarayonini soddalashtirish.

Xulosa. Banklar tomonidan qimmatli qog'ozlar chiqarish amaliyoti ularning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo'ladi. Bu jarayon kapitalni oshirish, likvidlikni mustahkamlash va investorlar ishonchini kuchaytirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, mavjud xavflarni samarali boshqarish mexanizmlarini joriy etish zarur.

Kelgusida O'zbekiston banklari, jumladan "Turonbank" ATB, qimmatli qog'ozlar emissiyasini kengaytirish orqali milliy kapital bozorini rivojlantirish, xorijiy investitsiyalarni jalb etish va iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlashda yanada faolroq o'rin egallashi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoev, A.S. (2021) 'Commercial Banks Financial Security in Uzbekistan', International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 8(10), pp. 95–101.
2. Abdurakhmanov, K.K. and Kholboev, A. (2020) 'The Role of Securities Market in Improving Financial Intermediation in Uzbekistan', Theoretical & Applied Science, 91(3), pp. 487–490.
3. Yusupov, B. (2023) 'Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda qimmatli qog'ozlar bozorining o'rni', Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 6(1), pp. 45–51.
4. Mavrina, N.A. and Vlasova, T.V. (2018) 'Development of the Securities Market in Russia: Risks and Prospects', Finance and Credit, 24(1), pp. 9–17.
5. Kim, V.V. (2019) 'Commercial Banks and Financial Instruments: Strategic Approach to Bond Issuance', Bankovskoe Delo, 6(104), pp. 72–77.
6. Mukhametzhanov, I.R. and Fattakhov, R.A. (2021) 'Assessment of Banking Sector Stability Using Financial Market Indicators', Journal of Economic Research, 27(4), pp. 116–124.

7. Zhang, L. and Wang, Y. (2022) 'Corporate Bond Issuance and Liquidity Risk in Chinese Banks', *Asian Economic Policy Review*, 17(1), pp. 50–67.
8. Lee, S.Y. and Park, J.H. (2020) 'The Role of Capital Markets in Bank Funding: Evidence from South Korea', *Korean Journal of Finance*, 22(3), pp. 101–119.
9. Müller, J. and Schmitz, T. (2019) 'Bank Capital and Securities Issuance: An EU-wide Panel Data Analysis', *European Banking Journal*, 15(2), pp. 33–49.
10. Leandro, Á. and Zettelmeyer, J. (2019) 'Creating a Euro Area Safe Asset Without Mutualizing Risk', *PIIE Working Paper*, 19(14), Peterson Institute for International Economics.
11. Adrian, T., Boyarchenko, N. and Shachar, O. (2017) 'Dealer Balance Sheets and Bond Liquidity Provision', *Federal Reserve Bank of New York Staff Reports*, No. 814.
12. Brunnermeier, M.K. and Koby, Y. (2020) 'The Reversal Interest Rate', *American Economic Review*, 110(7), pp. 1072–1111.
13. Greenwood, R., Hanson, S. and Stein, J.C. (2018) 'A Comparative Analysis of Bond Issuance Strategies Among U.S. Banks', *Journal of Financial Economics*, 129(3), pp. 645–661

